

«8D02302 – Аударма ісі (батыс тілдері)» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылып отырған Габдикаримова Гулжазира Сағидокасқызының «Абай өлеңдері түпнұсқа және аударма мәтіндерінің мағыналық-құрылымдық сәйкестігі» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына

РЕСМИ РЕЦЕНЗЕНТТІҢ ЖАЗБАША ПІКІРІ

р/н №	Өлшемшарттар	Өлшемшарттарға сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірін сызу)	Ресми рецензенттің ұстанымына негіздеме (ескертуді курсивпен көрсету)
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:	Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес келеді. Диссертациялық жұмыс қазақтың ұлы ақыны, ойшыл әрі ағартушысы Абай Құнанбайұлы поэзиясының орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармаларын зерттеуге, түпнұсқа мен аударма мәтіндерінің мағыналық-құрылымдық сәйкестігін анықтауға және аударма сапасын бағалаудың ғылыми негіздерін айқындауға арналған. Зерттеу қазіргі филология ғылымының өзекті бағыттарының бірі болып саналатын көркем аударма мәселелерін, әдеби мәтінді интерпретациялау ерекшеліктерін, мәдениетаралық коммуникация мен аударматанудың теориялық және практикалық қырларын қамтиды. Диссертация тақырыбы ұлттық рухани мұраны әлемдік кеңістікке таныту, қазақ әдебиетінің халықаралық беделін арттыру және Абай шығармаларының әлем тілдеріндегі қабылдану ерекшеліктерін ғылыми тұрғыдан зерделеу міндеттерімен тікелей байланысты. Зерттеу жұмысының өзектілігі Абай поэзиясын орыс және ағылшын тілдеріне аудару барысында түпнұсқа мәтіннің мазмұндық, құрылымдық, көркемдік және эстетикалық ерекшеліктерінің сақталу деңгейін анықтау қажеттілігімен айқындалады. Абай шығармаларының дүниежүзілік мәдени мұра ретіндегі маңызының артуы, ақын туындыларының шет тілдеріне жаңа аудармаларының пайда болуы, сондай-ақ оларды бағалау мен ғылыми сараптау мәселелерінің өзектілігі зерттеу тақырыбының маңызын күшейте түседі. Осы тұрғыдан алғанда, диссертацияда түпнұсқа мен аударма

	мәтіндерінің сәйкестігін талдау, аудармашылық тәсілдерді жүйелеу, аударма жетістіктері мен кемшіліктерін анықтау мәселелері қарастырылады. Зерттеу Қазақстан Республикасының мәдени-гуманитарлық даму басымдықтарымен, ұлттық әдеби мұраны сақтау және халықаралық деңгейде насихаттау міндеттерімен, сондай-ақ тіл саясатының негізгі бағыттарымен сабақтас. Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың Абай мұрасын әлемдік деңгейде таныту жөніндегі бастамалары, Қазақстанда Абай күні мерекесінің атап өтілуі, ақын шығармаларын әлем тілдеріне аудару мен зерттеуге мемлекет тарапынан ерекше назар аударылуы тақырыптың қоғамдық және ғылыми маңызын айқындайды. Сонымен қатар, диссертациялық жұмыс Қазақстан Республикасының тіл саясаты тұжырымдамасы, көптілді білім беруді дамыту бағдарламалары және мәдениетаралық коммуникацияны жетілдіру бағыттарымен үндес келеді. Абай поэзиясын қазақ, орыс және ағылшын тілдері негізінде салыстырмалы-салғастырмалы тұрғыдан зерттеу ұлттық әдебиетті халықаралық ғылыми кеңістікке танытуға, аударматану ғылымын дамытуға және үштілді білім беру үдерісінің ғылыми-әдіснамалық негіздерін толықтыруға мүмкіндік береді. Осыған байланысты диссертация тақырыбы қазіргі филология, аударматану және мәдениетаралық коммуникация ғылымдарының даму бағыттарына толық сәйкес келеді.
1) диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірін көрсету);	Диссертациялық зерттеу жұмысы Қазақстан Республикасында білім беру мен ғылым саласын дамытуға бағытталған стратегиялық құжаттар мен мемлекеттік бағдарламалардың басым бағыттарына сәйкес орындалды:
2) диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауын көрсету);	– Диссертациялық зерттеу жұмысы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 27 желтоқсандағы № 988 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытуды 2020–2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының негізгі мақсаттары мен міндеттеріне сай келеді.
	– Диссертациялық зерттеу жұмысы Мемлекет басшысының 2019 жылғы 2 қыркүйектегі «Сындарлы қоғамдық диалог – Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауында айқындалған қоғамдық даму, білім мен ғылымды жетілдіру бағыттарымен сабақтасып, олардың жүзеге асырылуына ғылыми тұрғыдан үлес қосуға бағытталған.

	3) Қазақстан Республикасының Жоғарғы Үкіметі	Диссертациялық зерттеу жұмысы Қазақстан Республикасы Үкіметі жанындағы Жоғарғы ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылымды дамытудың 2021–2023 жылдарға арналған «Білім және ғылым саласындағы зерттеулер» және «Әлеуметтік және гуманитарлық ғылымдар саласындағы зерттеулер» атты басым бағыттарының мақсаттары мен міндеттеріне сәйкес келеді.
2.	Ғылым үшін маңыздылығы	Диссертациялық зерттеу жұмысы аударматану, әдебиеттану және лингвистика ғылымдарының тоғысындағы өзекті мәселелерді қарастыруымен ерекшеленеді және ғылымға елеулі үлес қосады. Зерттеу барысында Абай Құнанбайұлы поэзиясының түпнұсқа мәтіндері мен олардың орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармаларының мағыналық-құрылымдық сәйкестігі кешенді түрде талданып, поэтикалық аударманың сапасын бағалаудың ғылыми негіздері нақтыланады. Жұмыс нәтижелері поэтикалық мәтіндерді аударудағы эквиваленттілік, трансформация, прагматикалық бейімдеу және көркемдік интерпретация мәселелерін тереңірек түсіндіруге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, зерттеу Абай поэзиясының ұлттық-мәдени ерекшеліктерінің өзге тілдерде берілу жолдарын айқындап, көркем аударманың теориялық және практикалық аспектілерін дамытуға ықпал етеді. Зерттеу қорытындылары қазақ әдебиетін халықаралық деңгейде танытуға, Абай мұрасын әлемдік мәдени кеңістікте насихаттауға және көптілді білім беру мен мәдениетаралық коммуникация үдерістерін жетілдіруге ғылыми негіз бола алады. Осы тұрғыдан алғанда, жұмыс отандық аударматану ғылымының дамуына және Абайтану саласындағы ғылыми ізденістердің тереңдеуіне маңыздылығы ашылған және елеулі үлес қосады.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі – жоғары. Диссертациялық жұмыстың мазмұны мен құрылымы ізденушінің тақырыпты жан-жақта зерделегенін, зерттеу мәселесін өз бетінше ғылыми тұрғыдан қоя алғанын және оны жүйелі түрде шешуге ұмтылғанын байқатады. Жұмыста теориялық талдау, дерек жинау,

		салыстыру, талдау нәтижелерін қорытындылау сияқты зерттеушілік әрекеттер бірізді орындалған. Диссертацияның дербес ғылыми ұстанымы айқын көрінеді. Жұмыстың үшінші бөліміндегі талдаулар докторанттың теориялық тұжырымдарды практикалық деңгейге шығара алғанын көрсетеді. Диссертацияда авторлық пайымдау, ғылыми әдебиеттерді талдау, нақты тілдік деректерге сүйену және алынған нәтижелерді білім беру тәжірибесімен байланыстыру басым. Сондықтан жұмыстың өзі жазылу деңгейін жоғары деп бағалауға негіз бар. Диссертациялық жұмыс ғылыми стиль талаптарына толық сәйкес келеді және зерттеу мәселесі жүйелі, дәйекті әрі академиялық деңгейде баяндалған. Зерттеуші аударматану, әдебиеттану және лингвистика салаларындағы ғылыми тұжырымдарды ұтымды пайдаланып, Абай поэзиясының аудармаларын терең талдайды. Зерттеу мәтінінің құрылымы логикалық жағынан бірізді, ғылыми ашараты жеткілікті дәрежеде қалыптасқан.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген; 2) ішінара негізделген; 3) негізделмеген.
		Диссертациялық зерттеу жұмыстың өзектілігі негізделген. Зерттеу тақырыбы қазіргі кезеңдегі мәдениетаралық коммуникацияның, көркем аударма теориясы мен практикасының даму үрдістерімен тікелей байланысты. Зерттеуші Абай Құнанбайұлы поэзиясының орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармаларын мағыналық-құрылымдық сәйкестік тұрғысынан қарастырудың ғылыми қажеттілігін жан-жақты дәлелдеген. Сонымен қатар, отандық аударматануда Абай шығармалары аудармаларының сапасын, аударма стратегиялары мен трансформацияларын кешенді түрде зерттеу мәселесінің жеткілікті деңгейде қарастырылмағаны көрсетілген. Абай мұрасының халықаралық маңызының артуы, жаңа аудармалардың пайда болуы және көптілді білім беру мен тіл саясатын дамыту міндеттері зерттеу өзектілігінің ғылыми және практикалық тұрғыдан негізді екенін айқындайды.
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды: 1) айқындайды; 2) ішінара айқындайды; 3) айқындамайды.

		прагматикалық бейімдеу және көркемдік-эстетикалық ерекшеліктер жан-жақты талданған. Сонымен қатар, Абай поэзиясының ұлттық-мәдени және тілдік ерекшеліктерінің аудармада берілу деңгейі салыстырмалы-салғастырмалы тұрғыдан сараланып, нақты ғылыми тұжырымдар жасалған. Осыған байланысты диссертация мазмұны зерттеу тақырыбының мәнін толық ашып, қойылған ғылыми мәселелердің шешімін табуға бағытталған.
	4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) сәйкес келеді; 2) ішінара сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді.	Зерттеудің мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына толық сәйкес келеді. Зерттеу мақсаты Абай өлеңдерінің орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармаларындағы түпнұсқа мен аударма мәтіндерінің мағыналық-құрылымдық сәйкестігін анықтауға бағытталған және диссертацияның негізгі ғылыми мәселесін нақты айқындайды. Қойылған міндеттер зерттеу мақсатына қол жеткізуді қамтамасыз ететін өзара сабақтас кезендерді қамтиды: поэтикалық аударманың теориялық және әдіснамалық негіздерін зерделеу, эквиваленттілік мәселелерін талдау, аударма трансформациялары мен семантикалық сәйкестік ерекшеліктерін анықтау, прагматикалық бейімдеу мен аударма стратегияларының тиімділігін бағалау, сондай-ақ аудармаларды салыстырмалы-салғастырмалы тұрғыдан жүйелеу. Осылайша, зерттеу мақсаты, нысаны, пәні мен міндеттері диссертация тақырыбының мазмұнына толық сай келіп, қойылған ғылыми мәселені кешенді түрде шешуге бағытталған.
	4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан: 1) толық байланысқан; 2) ішінара байланысқан; 3) байланыс жоқ.	Диссертациялық жұмыстың барлық бөлімдері мен ережелері өзара логикалық байланысқан. Зерттеу жұмысының құрылымы кіріспеден, үш негізгі тараудан, қорытынды бөлімінен және пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады. Өрбір тарау диссертацияның жалпы мақсаты мен міндеттерін кезең-кезеңімен ашуға бағытталып, бір-бірімен мазмұндық және әдіснамалық тұрғыдан сабақтасып отырады. Кіріспеде зерттеудің өзектілігі, мақсаты мен міндеттері айқындалса, негізгі тарауларда теориялық және практикалық талдау жүзеге асырылған. Қорытынды бөлімде зерттеу нәтижелері жинақталып, негізгі ғылыми тұжырымдар жасалған. Осылайша, диссертация құрылымы ғылыми талаптарға сай жүйеленіп, зерттеу логикасының тұтастығын қамтамасыз етеді.
	4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидағар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі	Зерттеу барысында Абай Құнанбайұлы поэзиясының орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармаларын талдау негізінде түпнұсқа мен аударма мәтіндерінің мағыналық-құрылымдық сәйкестігін анықтауға бағытталған жаңа тәсілдер ұсынылып, олардың ғылыми негізділігі дәлелденген.

	шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) сыни талдау бар; 2) талдау ішінара жүргізілген; 3) талдау өз пікіріне емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген; 4) талдау жоқ.	Сонымен қатар, поэтикалық аудармадағы эквиваленттілік, трансформация және прагматикалық бейімдеу мәселелері бойынша бұрынғы зерттеулермен салыстыру жүргізіліп, олардың артықшылықтары мен шектеулері сыни тұрғыдан талданған. Осы арқылы автор ұсынған әдістердің тиімділігі мен ғылыми жаналығы негізделіп, зерттеу жұмысының теориялық және практикалық құндылығы айқындалған.
5. Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма? 1) толығымен жаңа; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Диссертациялық зерттеу жұмысындағы ғылыми нәтижелер мен негізгі ережелер ішінара жаңа болып табылады (75%). Зерттеу барысында Абай Құнанбайұлы өлеңдерінің орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармаларын түпнұсқамен салыстыра отырып, мағыналық-құрылымдық сәйкестікті анықтаудың жаңа ғылыми тәсілдері ұсынылған. Поэтикалық мәтінді аудару үдерісіндегі эквиваленттілік, трансформация және прагматикалық бейімдеу мәселелері кешенді түрде қарастырылып, олардың өзара байланысын айқындайтын жаңа тұжырымдар жасалған. Сонымен қатар, аударма сапасын бағалаудың өлшемдері мен талдау қағидағтары жаңаша жүйеленген, бұрынғы зерттеулерде толық қарастырылмаған аспектілер қамтылған. Сонымен қатар Абайтану саласындағы осы күнге дейінгі жасалған тұжырымдар да негізге алынған. Осы тұрғыдан алғанда, зерттеу нәтижелері аудармағану ғылымында осы уақытқа дейін жасалған тұжырымдарды жаңа ғылыми ережелер мен әдіснамалық ұстанымдарды қалыптастырады.
	5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа ма? 1) толығымен жаңа; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Диссертациялық зерттеу жұмысының қорытындылары толығымен жаңа болып табылады. Зерттеу нәтижелері Абай Құнанбайұлы өлеңдерінің орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармаларын түпнұсқамен салыстыра отырып, мағыналық-құрылымдық сәйкестікті анықтауға бағытталған кешенді талдау негізінде жасалған. Жұмыста әртүрлі аудармашылардың тәжірибелері (С. Тілеубаев, Б. Қайрбеков, М. Петров, А. Гагов, В. Налимов, Ю. Гдовский, Д. Бродский, Т. Боттинг және т.б.) қарастырылып, олардың аударма стратегиялары мен әдістері салыстырмалы түрде бағаланған. Нәтижесінде поэтикалық мәтінді аударудағы семантикалық, құрылымдық және прагматикалық сәйкестік мәселелеріне қатысты жаңа тұжырымдар жасалып,

		бұрынғы зерттеулерде толық ашылмаған аспектілер айқындалған. Сонымен қатар, аударма сапасына әсер ететін факторлар, әсіресе сатылы аударма, верлибр тәсілі және алдын ала талдаудың жеткіліксіздігі сияқты мәселелер жүйеленіп, олардың ғылыми түсіндірмесі берілген. Осы тұрғыдан алғанда, диссертациялық қорытындылар аударматану ғылымында жаңа ғылыми нәтижелер ретінде бағаланады.
	5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? 1) толығымен жаңа; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Диссертациялық зерттеу жұмысының техникалық, технологиялық, басқарушылық және ғылыми-әдістемелік шешімдері толығымен жаңа әрі ғылыми тұрғыдан негізделген деп есептеймін. Зерттеу нәтижелері поэтикалық аударма, салыстырмалы әдебиеттану, аударматану және лингвомәдениеттану салаларының дамуына елеулі үлес қосады. Сонымен қатар, тіл мен мәдениетаралық коммуникацияны аударма теориясымен өзара байланыста қарастыру арқылы отандық ғылыми кеңістікте жаңа әдіснамалық бағыттарды жетілдіруге ықпал етеді. Зерттеу барысында алынған нәтижелер поэтикалық аударма үдерісіне әсер ететін әртүрлі факторларды, соның ішінде автордың дүниетанымы мен аудармашының кәсіби тәжірибесін ескере отырып, теориялық тұрғыдан дәлелдеуге мүмкіндік береді. Ұсынылған тұжырымдар білім беру үдерісінде, ғылыми-зерттеу жұмыстарында және аударма практикасын жетілдіруге қолдануға жарамды. Зерттеу жұмыстың нәтижелері аударматану бойынша оқулықтар мен оқу құралдарын әзірлеуде, әдістемелік нұсқаулықтар дайындауда, сондай-ақ абайтану мен аударматану салаларындағы арнайы курстардың дәрістері мен семинар сабақтарында пайдаланылуы мүмкін және олар Қазақстан жоғары оқу орындарының оқу бағдарламаларына енгізілетін элективті (таңдау) пәндердің мазмұнын қалыптастыруға және аударма теориясы мен практикасын оқыту әдістемесін жетілдіруге негіз бола алады.
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research ресеч) және өнер және гуманитарлық Диссертациялық зерттеу жұмысындағы барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан алғанда жеткілікті эмпирикалық және теориялық дәлелдемелерге негізделген. Зерттеу барысында жасалған тұжырымдар сапалық (qualitative research) зерттеу әдіснамасының талаптарына сәйкес орындалып, жұмыстың ғылыми деңгейі мен жазылу сапасы жақсы деп бағалаймыз және диссертацияда зерттеу барысында алынған нәтижелер мен қорытындылар тірек сөздер, мысалдар және талдаулар арқылы рәсімделген.

	ғылымдар бойынша даярлық бағыттары үшін).	
7. Қорғауға шығарылған негізгі ережелер	Әрбір ереже бойынша келесі сұрақтарға жеке жауап беру қажет: 7.1 Ереже дәлелденді ме? 1) дәлелденді; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді; 5) бұл тұжырымда ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес. 7.2 Тривиалды ма? 1) ия; 2) жоқ; 3) бұл тұжырымда ереженің тривиалды екенін тексеру мүмкін емес. 7.3 Жаңа ма? 1) ия; 2) жоқ; 3) бұл тұжырымда ереженің жанапшылығын тексеру мүмкін емес. 7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; 3) кең 4) бұл тұжырымда ереженің қолдану деңгейін тексеру мүмкін емес.	1-қағидат. Поэтикалық мәтінді аудару барысында өлеңнің семантикасын, авторлық идеясын, құрылымын, ұйқас-ырғақ жүйесін, ұлттық мәдени реңкі мен дәуір рухын сақтау аударма теориясының өзекті мәселесі болып табылады. 7.1. Қағидат дәлелденді ме? Дәлелденді. Материалда поэтикалық аударманың тек тілдік бірліктерді алмастыру емес, мазмұн мен пішінді тұтас жеткізетін күрделі үдеріс екені көрсетілген. Сонымен қатар Абай өлеңдерінің орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармаларын талдау арқылы түпнұсқаның барлық көркемдік ерекшеліктерін сақтау қиын екені нақты мысалдар негізінде айқындалған. 7.2. Тривиалды ма? Жоқ. Бұл қағидат поэтикалық аударманың тек мазмұнды жеткізу мәселесімен шектелмей, өлеңнің ұлттық-мәдени сипатын, құрылымдық және ырғақтық ерекшеліктерін сақтаудың маңызын кешенді түрде қарастырумен ерекшеленеді. 7.3. Жаңа ма? Иә. Қағидат Абай шығармаларының орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармаларын салыстырмалы талдау арқылы поэтикалық аудармадағы құрылымдық және мәдени сәйкестіктің сақталу деңгейін бағалауға бағытталғандығымен жанапшыл сипатқа ие. 7.4. Қолдану деңгейі: Кең. Бұл қағидатты көркем аударма теориясында, поэзия аудармасын зерттеуде, аудармашыларды даярлау үдерісінде, әдебиеттану мен салыстырмалы тіл білімінде қолдануға болады. 7.5. Мақалада дәлелденген бе? Иә. Материалда Абай өлеңдерінің аудармалары талданып, түпнұсқа мен аударма арасындағы құрылымдық сәйкестіктің жиі бұзылатыны және композициялық тұтастықтың толық сақтала бермейтіні көрсетілген. Бұл поэтикалық аудармада мазмұн мен пішінді қатар жеткізудің маңызды екендігін дәлелдейді. 2-қағидат. Абай өлеңдерін сапалы аудару үшін аудармашы түпнұсқа мәтінге аудармаға дейін жан-жақты талдау жасап, оның мазмұнын, құрылымын және ұлттық-мәдени ерекшеліктерін терең түсінуі қажет. 7.1. Қағидат дәлелденді ме? Дәлелденді. Материалда Абай шығармаларының мағынасы терең әрі астарлы екендігі, оларды толық түсіну қазақ оқырманының өзіне де оңай емес екендігі көрсетілген. Сондықтан кәсіби аудармашының түпнұсқа мәтінді алдын ала жан-жақты талдауы

	7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) ия; 2) жоқ 3) бұл тұжырымда мақаладағы ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.	қажеттігі негізделген. Сонымен қатар аудармаға дейінгі талдаудың жеткіліксіз болуы түпнұсқа мен аударма арасындағы мағыналық және құрылымдық сәйкессіздікке әкелетіні анықталған. 7.2. Тривиалды ма? Жоқ. Бұл қағидат аударма үлерісіндегі алдын ала талдаудың маңызын нақтылап, оны Абай поэзиясының күрделі көркемдік табиғатымен байланыстыра қарастыруымен құнды. 7.3. Жаңа ма? Иә. Қағидат Абай өлеңдерінің аудармаларын талдау негізінде аударма сапасына әсер ететін басты факторлардың бірі ретінде аудармаға дейінгі мәтіндік талдаудың рөлін айқындауымен ерекшеленеді. 7.4. Қолдану деңгейі: Кең. Бұл қағидатты көркем аударма теориясында, поэзия аудармасы тәжірибесінде, аудармашыларды даярлау жүйесінде, сондай-ақ ұлттық-мәдени мазмұнға бай шығармаларды аудару барысында қолдануға болады. 7.5. Мақалада дәлелденген бе? Иә. Зерттеу барысында аудармашылардың ұлттық болмысқа, көшпелі тұрмысқа, салт-дәстүрге, діни нанымдарға қатысты реалиялар мен этномаркерлерді жеткізуге ұмтылғаны көрсетілген. Сонымен бірге кейбір аудармаларда түпнұсқа мәтінге толық талдау жасалмауының салдарынан мағыналық-құрылымдық сәйкессіздіктердің орын алғаны анықталған. Бұл қағидаттың ғылыми тұрғыдан негізделгенін дәлелдейді. 3-қағидат. Абай өлеңдерінің орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармаларында түпнұсқа мен аударма арасындағы мағыналық-құрылымдық сәйкестік әртүрлі аударма тәсілдері мен трансформациялар арқылы жүзеге асырылады. 7.1. Қағидат дәлелденді ме? Дәлелденді. Материалда Абай өлеңдерінің орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармаларына жүргізілген салыстырмалы-салнастырмалы талдау нәтижелері берілген. Зерттеу барысында орыс тіліне аударылған нұсқаларда теңеу, сөзбе-сөз аудару, мазмұнын дамыту сияқты тәсілдердің қолданылғаны, ал ағылшын тіліндегі аудармаларда еркін құрылымды верлибр үлгісінің жиі пайдаланылғаны анықталған. Бұл мағыналық-құрылымдық сәйкестіктің әр тілде әртүрлі жолмен берілетінін көрсетеді. 7.2. Тривиалды ма? Жоқ. Бұл қағидат аудармадағы сәйкестіктің бір ғана тәсіл арқылы емес, әр тілдің ерекшелігіне байланысты түрлі аударма
--	--	--

		стратегиялары мен трансформациялар негізінде жүзеге асатынын көрсетуімен құнды. 7.3. Жаңа ма? Иә. Қағидат Абай поэзиясының орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармаларын салыстырмалы түрде талдау арқылы әр тілдегі аударма тәсілдерінің ерекшеліктерін және олардың түпнұсқамен сәйкестік деңгейіне әсерін айқындауымен жаңашылдыққа ие. 7.4. Қолдану деңгейі: Кең. Бұл қағидатты көркем аударма теориясында, салыстырмалы аудармағанауда, поэзия аудармасын зерттеуде, аудармашылардың кәсіби даярлығында және аударма сапасын бағалау тәжірибесінде қолдануға болады. 7.5. Мақалада дәлелденген бе? Иә. Зерттеуде Абай өлеңдерінің орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармалары салыстырылып, әр аудармашының түпнұсқа мазмұнын жеткізуде түрлі әдістер мен трансформацияларды қолданғаны көрсетілген. Орыс тіліндегі аудармаларда құрылымдық жақындық басым болса, ағылшын тіліндегі аудармаларда еркіндікке көбірек орын берілгені байқалған. Соған қарамастан аудармашылар түпкі мазмұнды сақтауға ұмтылған. Бұл мағыналық-құрылымдық сәйкестіктің әртүрлі аударма тәсілдері арқылы жүзеге асатынын дәлелдейді және қағидаттың мақалада ғылыми тұрғыдан негізделгенін көрсетеді. 4-қағидат. Абай өлеңдерінің орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармаларында жалпы мазмұн сақталғанымен, авторлық идея мен коммуникациялық ниетті толық жеткізуде мағыналық-құрылымдық эквиваленттілік әрдайым жоғары деңгейде жүзеге аса бермейді. 7.1. Қағидат дәлелденді ме? Дәлелденді. Зерттеу барысында Абай өлеңдерінің түпнұсқасы мен олардың орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармалары салыстырылып, мағыналық сәйкестік деңгейі талданған. Нәтижесінде аудармаларда өлеңнің негізгі мазмұны берілгенімен, авторлық идея мен коммуникациялық ниеттің толық ашылмайтын жағдайлары кездесетіні анықталған. Бұл мағыналық-құрылымдық эквиваленттіліктің барлық аудармаларда бірдей деңгейде сақталмайтынын көрсетеді. 7.2. Тривиалды ма? Жок. Бұл қағидат аудармада тек мазмұнды жеткізу жеткіліксіз екенін, сонымен бірге автордың идеясы мен коммуникативтік мақсатын сақтау қажеттігін нақты көрсетуімен маңызды. 7.3. Жаңа ма? Иә. Қағидат Абай поэзиясының аудармаларындағы мағыналық-құрылымдық эквиваленттілікті нақты аударма тәсілдері арқылы
--	--	---

	талдап, олардың түпнұсқа мазмұны мен құрылымын жеткізудегі ықпалын анықтауымен ерекшеленеді. 7.4. Қолдану деңгейі: Кең. Бұл қағидатты көркем аударма теориясында, аударма сапасын бағалауда, поэзия аудармасын зерттеуде, сондай-ақ аудармашыларды даярлау барысында қолдануға болады. 7.5. Мақалада дәлелденген бе? Иә. Зерттеу нәтижелері бойынша мағыналық-құрылымдық сәйкестіктің калькалау, нақтылау, жалпылау, мағыналық дамыту, компенсация, түсіріп тастау, қосу, экспликация және сөзбе-сөз аудару сияқты аударма тәсілдері арқылы жүзеге асқаны көрсетілген. Сонымен қатар ағылшын тіліндегі аудармаларда верлибр тәсілінің жиі қолданылуы түпнұсқа өлең құрылымының толық сақталмауына әсер еткені анықталған. Осының нәтижесінде аудармаларда жалпы мазмұн берілгенімен, авторлық идея мен коммуникациялық ниеттің толық жеткізілмейтін тұстары кездесетіні дәлелденген. Бұл қағидаттың зерттеу барысында нақты тілдік деректер негізінде расталғанын көрсетеді. 5-қағидат. Абай өлеңдерінің ағылшын тіліндегі аудармаларының сапасы көбіне сатылы (орыс тілі арқылы) аудармаға тәуелді болып, бастапқы аудармадағы қателердің қайталануына әкеледі; сондықтан түпнұсқаны тікелей, кешенді талдау негізінде аудару сапаны арттырады. 7.1. Қағидат дәлелденді ме? Дәлелденді. Материалда Абай өлеңдерінің ағылшын тіліндегі аудармаларының бір бөлігі орыс тілі арқылы сатылы түрде жасалғаны және соның салдарынан орысша нұсқадағы қателер ағылшын мәтінінде де қайталанатыны көрсетілген. Сонымен қатар тікелей түпнұсқадан емес, дайын аудармадан жасау аударма сапасына кері әсер ететіні нақты мысалдар арқылы негізделген. 7.2. Тривиалды ма? Жок. Бұл қағидат тек аударма тізбектілігін сипаттап қана қоймай, сатылы аударманың сапаға әсерін және түпнұсқамен тікелей жұмыс істеудің маңызын ғылыми тұрғыдан айқындауымен құнды. 7.3. Жаңа ма? Иә. Қағидат Абай поэзиясының орыс тілі арқылы жасалған ағылшын аудармаларындағы қателердің трансформациясын көрсету арқылы сатылы аударманың сапалық тәуекелдерін нақты мысалмен ашуымен ерекшеленеді. 7.4. Қолдану деңгейі: Кең. Бұл қағидатты көркем аударма теориясында, аудармашыларды даярлауда, салыстырмалы аударматануда, сондай-ақ көпсатылы аударма тәжірибесін бағалау мен бақылауға қолдануға болады.

		7.5. Мақалада дәлелденген бе? Иә. Зерттеуде ағылшын тіліндегі аудармалардың бір бөлігі орыс тілі арқылы жасалғаны және осы себепті орысша нұсқадағы қателердің ағылшын мәтнінде де сақталып қалғаны анықталған. Сонымен бірге аудармашы түпнұсқадан тікелей аударған жағдайда және мәтінге кешенді талдау жасаған кезде нәтиженің сапалырақ болатыны көрсетілген. Тиісті дайындықтың жеткіліксіздігі аударма сапасына теріс әсер ететіні және мұндай үдеріс тұрақты бақылауды қажет ететіні дәлелденген. Осылайша қағидат зерттеу материалдары негізінде толық расталады.
8.	Дәйектілік қағидағы. Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдіснаманы тандау – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған: 1) ия; 2) жоқ. Диссертациялық зерттеу жұмыста әдіснаманы тандау негізделген және зерттеу мақсатына толық сәйкес келеді. Теориялық бөлімде поэтикалық аудармаға қатысты заманауи ғылыми тұжырымдар сараланып, ақпаратты жинақтау мен дереккөздерді жүйелеу барысында жаппай іріктеу және жүйелеу әдістері қолданылды. Зерттеу нысанын айқындауда Абай өлеңдерінің орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармаларын классификациялау және интерпретациялау тәсілдері пайдаланылды. Сонымен қатар түпнұсқа мен аударма мәтіндерінің мағыналық-құрылымдық сәйкестігін анықтау үшін салыстырмалы-салғастырмалы, лексика-семантикалық және трансформациялық әдістер қолданылды. Ал зерттеу нәтижелерін қорытындылау сапалық талдау және сәйкестік көрсеткіштері негізінде жүзеге асырылды.
		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы алынған және ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) ия; 2) жоқ. Диссертациялық жұмыстың нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы алынған және ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістеріне негізделген. Зерттеу барысында деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелері тиімді пайдаланылып, алынған нәтижелердің нақтылығы мен жүйелілігі қамтамасыз етілген. Компьютерлік талдау құралдарын қолдану зерттеу қорытындыларының ғылыми негізділігін арттырды.

Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған. Теориялық қорытындылар, анықталған өзара байланыстар мен заңдылықтар жүргізілген салыстырмалы-салғастырмалы талдаулар арқылы дәлелденіп, зерттеу материалдары негізінде расталды. Зерттеу нәтижесінде Абай өлеңдерінің аударма сапасы мен түпнұсқа мәтінінің мағыналық-құрылымдық жүйесін сақтау деңгейі арасында тікелей байланыс бар екені анықталды. Атап айтқанда, аудармашының түпнұсқа мәтінінің мазмұнын, негізгі және қосалқы мағыналарын, ақынның шығармашылық даралығын, ұлттық дүниетанымы мен поэтикалық тілінің ерекшеліктерін терең түсінуі аударманың сапасына шепуші ықпал ететіні айқындалды. Сонымен қатар, түпнұсқаның мағыналық құрылымы, ойдың логикалық дамуы және мазмұн мен пішін бірлігі сақталған жағдайда аударманың көркемдік-эстетикалық деңгейі жоғары болатыны дәлелденді. Ал аудармашының авторлық ой жүйесін өзгертуі, мәтінінің мағыналық құрылымын қайта құруы немесе қосалқы мағыналарды негізгі мазмұн дәрежесіне көтеруі түпнұсқа мен аударма арасындағы сәйкестіктің бұзылуына алып келетіні анықталды. Осылайша, зерттеу барысында Абай поэзиясын сапалы аударудың басты шарты аудармаға дейінгі терең мәтіндік талдау жүргізу, түпнұсқаның мазмұндық-құрылымдық ерекшеліктерін сақтау және кәсіби аудармашылық құзыреттілікті қамтамасыз ету екендігі теориялық және практикалық тұрғыдан негізделіп, нақты мысалдар арқылы расталды.	8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) ия; 2) жоқ.
Маңызды мәлімдемелер диссертациялық жұмыста қолданылған ғылыми тұжырымдар мен қорытындылардың нақты әрі сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтеме жасау арқылы негізделгенін көрсетеді. Зерттеудің теориялық-әдіснамалық базасы отандық абайтану мен аударматану саласындағы жетекші ғалымдардың еңбектеріне сүйенеді. Атап айтқанда, Ж. Дәдебаев, З. Ахметов, Р. Сыздықова, Б. Кенжебаев, А. Алдаш, Ж. Ысмағұлов және өзге де зерттеушілердің еңбектерімен қатар, поэтикалық аударма мәселелерін қарастырған отандық және шетелдік ғалымдардың ғылыми тұжырымдары кеңінен пайдаланылған. Сондай-ақ В. Гумбольдт, Э. Сепир, Ю. Найдя, П. Ньюмарк, Л. Венутти, К. Райс, В.Н. Комиссаров сияқты әлемдік аударматану өкілдерінің еңбектері де теориялық негіз ретінде алынған. Бұдан бөлек, лингвомәдениеттану саласындағы А. Вежбицкая, В.А. Маслова және отандық ғалымдардың зерттеулері, сондай-	8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / ішінара расталған / расталмаған.

		ақ Абай шығармашылығы бойынша орындалған диссертациялық еңбектер зерттеудің ғылыми негізділігін күшейткен. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі диссертациялық жұмыстың әдеби шолу бөлігін толық қамтуға жеткілікті деңгейде жасақталған және 149-ға жуық ғылыми дереккөзді қамтиды. Бұл дереккөздер отандық және шетелдік абайтану, аударматану және лингвомәдениеттану салаларындағы негізгі ғылыми еңбектерді жүйелі түрде қамтуға мүмкіндік береді. Нәтижесінде зерттеудің теориялық базасы кең әрі сенімді ғылыми әдебиеттерге негізделген.
8.5	Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз.	ақ Абай шығармашылығы бойынша орындалған диссертациялық еңбектер зерттеудің ғылыми негізділігін күшейткен. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі диссертациялық жұмыстың әдеби шолу бөлігін толық қамтуға жеткілікті деңгейде жасақталған және 149-ға жуық ғылыми дереккөзді қамтиды. Бұл дереккөздер отандық және шетелдік абайтану, аударматану және лингвомәдениеттану салаларындағы негізгі ғылыми еңбектерді жүйелі түрде қамтуға мүмкіндік береді. Нәтижесінде зерттеудің теориялық базасы кең әрі сенімді ғылыми әдебиеттерге негізделген.
9	Практикалық құндылық қағидаты	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы: 1) бар; 2) жоқ. 9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) ия; 2) жоқ. 9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа ма? 1) толығымен жаңа; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).

10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Диссертациялық жұмыстың жазу және ресімдеу сапасы жоғары деңгейде орындалған. Диссертация академиялық стиль талаптарына сай жазылған. Жұмыстың тілі ғылыми, жүйелі, ұғымдық аппараты бірізді қолданылған. Автор теориялық тұжырымдарды баяндауда ғылыми дәлдікке, терминологиялық нақтылыққа және логикалық жүйелілікке ұмтылады. Зерттеу мәнінде негізгі ұғымдарға анықтама беріліп, олар әрі қарайғы талдауда бірізді қолданылады. Диссертация құрылымы талапқа сай: нормативтік сілтемелер, белгілеулер мен қысқартулар, анықтамалар, кіріспе, үш негізгі бөлім, қорытынды, пайдаланылған әдебиеттер тізімі және қосымшалар берілген. Әр бөлімнің соңында негізгі тұжырымдардың берілуі жұмыстың құрылымдық тұтастығын күшейтеді. Жұмыста теориялық талдау мен практикалық материалдың арақатынасы сақталған. Кестелер, мысалдар, талдаулар зерттеу нәтижелерін нақтылауға қызмет етеді. Жалпы алғанда, диссертацияның жазу және ресімдеу сапасы жоғары деп бағаланады.
11.	Диссертацияға ескертулер		Диссертациялық жұмыста кей жерде кездесетін техникалық және орфографиялық қателерді түзету ұсынылады. Аталған ескертулер зерттеу жұмысының ғылыми құндылығына нұқсан келтірмейді және оның мазмұндық сапасын жоймайды.
12.	Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының		Докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша жарияланған мақалаларының ғылыми деңгейі жоғары болып бағаланады. Диссертация тақырыбы бойынша жазылған мақалалар сериясы талапқа сай. Зерттеу жұмысының негізгі нәтижелері отандық және шетелдік басылымдарда, сондай-ақ халықаралық ғылыми-теориялық және тәжірибелік конференцияларда кеңінен мақұлданған. Жалпы 11 ғылыми мақала жарық көрген, олардың ішінде 2 мақала Scopus деректер базасында (Q1. 80%) және (Q2), 3 мақала ҚР ҒЖБМ Ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті бекіткен журналдарда, ал 6 мақала халықаралық конференция материалдарында жарияланған.

	ғылыми деңгейін зерделейді)		
13.	Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің 28-тармағына сәйкес)		«8D02302 – Аударма ісі (батыс тілдері)» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу мақсатында Габдрахимова Гүлжазира Сағидоқасқызының «Абай өлеңдері түпнұсқа және аударма мәтіндерінің мағыналық-құрылымдық сәйкестігі» тақырыбына диссертациялық жұмысының мазмұны диссертацияға қойылатын талаптарға толық сәйкес келеді. Диссертациялық жұмысқа оң баға бере отырып, оны аталған білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға әбден лайық деп есептеймін.

Ресми рецензеттер пікірлерінде келесі шешімдердің бірін көрсетеді:

- 1) **философия докторы (PhD) немесе бейіні бойынша доктор дәрежесін беру;**
- 2) диссертацияны пысықтауға жіберу (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайлардан басқа);
- 3) философия докторы (PhD) немесе бейіні бойынша доктор дәрежесін беруден бас тарту;

Ресми рецензеттер пікірлерінің көшірмелері докторантқа диссертация қорғауға дейін кемінде 5 (бес) жұмыс күнінен кешіктірілмей беріледі.

Ресми рецензент:

**Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті Қазақ тілі білімі кафедрасының профессоры м.а.,
филология ғылымдарының кандидаты,
қауымдастырылған профессоры**

Қ.К. Саркенова

Қ.К. Саркенова

